
OPERAČNĚ TAKTICKÁ PŘÍPRAVA

NĚKTERÉ POZNATKY Z PLÁNOVÁNÍ PŘESUNŮ A POŘÁDKOVÉ SLUŽBY

Major Ivo Vlček

Článek shrnuje a hodnotí zkušenosti z plánování a řízení přesunů štábem vševojskové armády, získané autorem a kolektivem při přípravě útočné operace.

Jde především o zkušenosti z činnosti zvláštní skupiny vyčleněné pro plánování přesunů, zkušenosti při vydávání rozhodnutí a předběžných nařízení, při zpracovávání plánu přesunu. Dále uvádí článek poznatky z činnosti zvláštní skupiny vyčleněné pro řízení přesunů, jakož i potřebu sil a prostředků.

*

Vedení boje a operace v soudobých podmínkách klade čím dál větší požadavky na rychlé a utajené přesuny vojsk. Není dnes již ani myslitelné, že by některá operace mohla být provedena bez rozsáhlých přesunů prakticky všemi směry. Proto přesuny a jejich zabezpečení se stávají v současné době jedním ze stěžejních úkolů, které musí štáb plnit.

K provedení útočné operace vševojskové armády, ať již z chodu nebo s přípravou, bude nutno soustředit v rámci fronty i v rámci armády na určitém úseku fronty značné množství sil a prostředků.

Přesuny svazků a armádních útvarů budou nezdídkou prováděny na vzdálenosti několika celonočních přesunů, a to často při nedostatku komunikací a za silného rušení nepřítelem.

Po provedení několika cvičení v rámci armády zaměřených na přípravu a provádění útočné operace byly získány mnohé poznatky z plánování a řízení přesunů a pořádkové služby.

Chci se dotknout dvou otázek, které byly v praxi přezkoušeny z hlediska přesunů, a to:

1. Plánování přesunů štábem vševojskové armády.
2. Řízení přesunů štábem vševojskové armády.

1. Plánování přesunů štábem vševojskové armády

Pro plánování přesunů a pořádkové služby ve všech fázích bojové činnosti se plně osvědčila skupina vyčleňovaná ze štábu armády, složená ze 2—3 důstojníků operačního oddělení, z 1—2 důstojníků oddělení vojenské dopravy, 2—3 důstojníků štábu dělostřelectva a 1—2 důstojníků štábu železničního vojska. Z ostatních druhů vojsk je vyčleňován 1—2 důstojníci, kteří se skupinou plánující přesuny a pořádkovou službu úzce spolupracují.

Pro zabezpečení součinnosti při plánování přesunů týlových zařízení je nezbytné, aby ke skupině byl přiřazen důstojník organizačního oddělení týlu s pravomocí hlavně k řešení otázky přesunů zdravotnických zařízení.

Celá skupina musí pracovat v těsné součinnosti s ostatními složkami (což je zabezpečeno i složením skupiny) a musí být vybavena vnitřním

spojením a informační skupinou operačního oddělení armády a skupinou pro vyhodnocování následků napadení zbraněmi hromadného ničení.

Ukázalo se, že zvláště těsnou spoluprací při plánování přesunů je třeba zabezpečit s ženijním oddělením armády. Vyčlenění důstojníci — ženisté musí mít přehled o skutečném stavu komunikací, o stavech přeprav a jejich únosnosti, o možnosti objížděk a úprav.

Plánování přesunů se aktivně zúčastňovala i skupina ZHN operačního oddělení armády, která vyhodnocovala stav komunikací, prostory denních odpočinků, nebezpečná místa a přepravy z hlediska účinků zbraní hromadného ničení (rozrušení komunikace, možné úrovně radiace, vytvoření a postup radioaktivního oblaku apod.) v celém pásmu armády.

Pro zabezpečení operativního řízení přesunů musí být skupina plánující přesuny vybavena všemi druhy pojítek a zabezpečena přednostně spojením s podřízenými svazky a útvary.

Tato skupina zpracovává veškeré plány a nařízení pro organizaci přesunu a pořádkové služby.

Základním dokumentem pro plánování přesunů byl grafický plán přesunu. Ukázalo se výhodným zpracovávat plán pořádkové služby na plánu přesunu. Tento způsob je výhodný hlavně z hlediska doby nutné pro zpracování obou plánů.

Pro zpracování plánu přesunu a pořádkové služby štábem vševojskové armády musí být znám štábu armády úkol armády, doba pohotovosti k útoku, svazky a útvary, ze kterých je armáda složena, jejich rozmístění a alespoň v hrubých rysech rozhodnutí velitele vševojskové armády, ke kterému musí štáb armády zpracovat podklady po předběžných propočtech a kalkulacích.

Rozhodnutí musí z hlediska přesunu obsahovat alespoň tyto body:

- pásmo činnosti (přesunů) armády a sestava pro útok,
- které svazky (útvary) a který materiál přepravit po železnici a které po vlastní ose,
- v kolika nocích provést přesuny,
- prostory denních odpočinků,
- regulační čáry,
- bojové zabezpečení (který bok a čím zajistit apod.),
- vzdálenosti mezi útvary (hustota vozidel),
- pochodová rychlost,
- pokyny pro organizaci pořádkové služby,
- materiální zabezpečení,
- spojení (nebo pokyny pro spojení),
- zvláštní nařízení (používání světél, signálů apod.),
- pohotovost k přesunu a pohotovost pořádkové služby,
- VS armády a osa přesunu.

Na základě těchto údajů může štáb vševojskové armády přistoupit k přesnému plánování přesunů a k vydání předběžných nařízení svazkům pro organizaci přesunu a pořádkové služby.

Ukázalo se nutným, aby štáb armády v předběžných nařízeních pro přesun a pořádkovou službu uvedl:

- charakter příští činnosti svazku (nebo alespoň jeho část, ze které vyplývají nové úkoly pro přesun a pořádkovou službu),
- pásmo přesunu, popř. i osy přesunu,

- seřizovací čáry (regulační čáry, výchozí místa — rozchodiště),
- nakládací a vykládací stanice pro přepravu po železnici, a co po železnici převézt,
- v kolika nocích provést přesun,
- nový prostor soustředění nebo další činnosti svazku,
- přibližný způsob organizace pořádkové služby (hlavně, kde zabezpečuje pořádkovou službu armáda, pro které svazky (útvary) musí svazek zabezpečit pořádkovou službu sám),
- pohotovost pořádkové služby,
- pohotovost k přesunu,
- VS armády a jeho osa přesunu.

Tato předběžná nařízení musí být sdělena svazkům co nejdříve, a to takovým způsobem, který je v dané situaci nejrychlejší (kurýr, styčný důstojník, telefon — někdy výjimečně i rádio, dálkopis atd.).

V předběžném nařízení pro přesun je nutno dát veliteli svazku všechny nejnutnější prvky, na jejichž podkladě může ihned začít kalkulovat a zahájit všechny přípravné práce pro plánování, přenesení rozkazu do útvarů i pro skutečnou činnost k provedení nařízení.

V této fázi přípravy operace rozhodně nelze rozlišovat zvláště předběžné pokyny pro pořádkovou službu a zvláště pokyny pro přesun. Přesun i pořádková služba jsou spolu vzájemně neoddelitelně spjaté. Samostatné pokyny pro pořádkovou službu budou vydány jen ve zcela zvláštních případech, např. bude-li svazek soustředěn mimo boj apod.

V praxi se ukázalo, že i když není některý z uvedených bodů předběžného nařízení jasný nebo není znám, nesmí to za žádných okolností zdržet vydání předběžných nařízení svazkům. Snahou musí být, aby velitelům svazků bylo dáno co možná nejvíce času na přípravu a plánování přesunů a pořádkové služby.

Při zpracovávání plánu přesunu a pořádkové služby musí štáb armády vycházet z rozhodnutí velitele armády pro přesun a pořádkovou službu. Štáb armády musí prokalkulovat délky proudů a doby přesunů jednotlivých proudů po osách přesunu. Z hlediska nutnosti urychlit postup při plánování je výhodné, aby štáb armády nařídil veliteli svazku, co po které jemu přidělené ose přesune, např.: po pravé ose dva motostřelecké pluky, dělostřelecký pluk, 4 oddíly; po levé ose motostřelecký pluk, tankový pluk, štáb svazku, ostatní útvary a tyl divise.

Podle počtu útvarů musí štáb armády přidělit i čísla pochodových proudů.

Vzhledem k tomu, že štáb vševojskové armády nebude moci vyčlenit pro armádní prostředky zvláštní komunikace (bude jich ve většině případů nedostatek), bude muset začleňovat jednotlivé armádní útvary před jednotlivé pochodové sestavy vševojskových svazků nebo za ně, a to i v pásmech přesunů těchto vševojskových svazků.

Velmi častým případem pak bude, že štáb armády nebude mít pod vlivem časové tísně dostatek času pro detailní rozpracování složení proudů vševojskových svazků na jednotlivých osách a bude muset, vzhledem k plynulému zařazování armádních útvarů na jednotlivé osy, nařídít velitelům svazků, kdy a kterou seřizovací čarou na každé ose musí projít čelo a zad svazku.

Pro štáb armády pak plně postačuje kalkulace doby průchodů čela

a zadu proudů na jednotlivých osách seřizovacími čarami. Přesné časy může štáb armády vypočítat na základě stanovené hrubé sestavy divise. Čísla proudů jednotlivých útvarů nejsou pro práci štábu armády ani pro kontroly nutná. Z tohoto hlediska se plně v praxi osvědčila tabulka „Doby průchodů pochodových proudů seřizovacími čarami“ (viz příloha).

V nařízení (rozkaze) pro přesun dostal svazek druhopis této tabulky v rozsahu, který se ho týká. Tím je jednak podstatně usnadněno a urychleno zpracování nařízení pro svazky, jednak je zjednodušen grafický plán přesunu a pořádkové služby. Kromě toho dostává svazek nejnutnější výpočty, které jsou pro něho závazné, a usnadňují mu plánování.

Nařízení velitele armády pro přesun může být svazkům doručeno i prostřednictvím směrových důstojníků armády, nebo důstojníka operačního oddělení svazku (který pracuje na přesunech) povolání na operační oddělení armády. Tak může být kromě předání dokumentů provedena podrobná instruktáž pro praktické zpracování plánu přesunu a pořádkové služby svazku. Forma písemného nařízení s výpisem z tabulky se neosvědčila pro svou pracnost a zdlouhavost.

Prakticky jde při vydání tohoto nařízení o potvrzení předběžného rozhodnutí a o upřesnění některých nejasných otázek, které se vyskytly u štábu svazku při plánování prováděném přesně podle vydaných předběžných pokynů, nebo o sladění některých druhů činnosti mezi štábem armády a štábem svazku.

Z hlediska řízení pořádkové služby a při nedostatku času bude výhodné s nařízením svazku pro přesun a pořádkovou službu určit svazku i místa správců pořádkových prostorů. Bude tím jednak usnadněno a urychleno zabezpečení spojení z hlediska armády a jednak při řízení přesunů nemusí štáb armády čekat, až velitel svazku určí místa správců pořádkových prostorů a oznámí je štábu armády, což mnohdy nebude ani možné.

Po zkušenostech z několika cvičení se jeví nutným, aby velitel svazku, který má zabezpečit v určitém pásmu přesunu pořádkovou službu, vzhlédem k časové tísní, kterou bude pocítovat zvláště při průzkumu os přesunu, jejich vytyčení, určení stanovišť, rozvezení pořádkových orgánů a zabezpečení spojení, prováděl rozvoz pořádkových orgánů zároveň s průzkumem os přesunu. Tento způsob má i tu výhodu, že příslušníci pořádkové služby se mohou včas seznámit se stavem komunikací, možnostmi objížděk a mohou přistoupit k nutným úpravám a k vytyčení os i možných objížděk. Zároveň je možno začít i s budováním spojovací sítě. Výpisy z plánu přesunu a pořádkové služby svazku pro jednotlivé správce pořádkových prostorů, správce pořádkových úseků a správce pořádkových stanovišť mohou být doručeny později kurýrem.

Tímto způsobem bude možné zvládnout úkoly pořádkové služby i ve velmi krátkém časovém rozmezí.

Přesto se však ukázala nutnost, aby velitel svazku při přesunech prováděných z hloubky obdržel předběžné nařízení pro přesun a pořádkovou službu 10–12 hodin před zahájením přesunu, má-li plně zabezpečit přesun svazku po všech stránkách.

Tato doba je nutná proto, aby štáb svazku mohl provést plánování, vydat rozkazy útvarům, provést průzkum a vytyčení os přesunu, zabezpečit spojení alespoň na nejdůležitějších čarách (hlavně pro správce pořádkových prostorů a správce pořádkových úseků), zabezpečit rozvezení pořádk-

kových orgánů a vyslat včas průzkumný odřad, odřad k zabezpečení pohybu a ostatní prvky bojového zabezpečení. Tato doba bude nutit štáb armády, aby vydal svazkům předběžná nařízení, jakmile plánovací skupina vyřeší pásma přesunů svazků, a to i třeba uhlem na mapě, propočítá v hlavních rysech doby průchodů jednotlivými regulačními čarami a velitel armády tento „koncept“ plánu přesunu a pořádkové služby schválí.

S takovýmto úplným zabezpečením přesunu se však, jak ukázala praxe, setkáme poměrně zřídka, většinou jen u operačních přesunů prováděných z hloubky k frontě.

Ve většině případů ani velitel vševojskové armády ani velitel svazku nebude mít dostatek času na detailní provedení všech požadovaných opatření. Pak je nutno řešit z hlediska zabezpečení přesunů a pořádkové služby jen hlavní úkoly, nezbytně nutné pro provedení rychlého a utajeného přesunu. Přesto je třeba mít na zřeteli, že je nutno svazkům poskytnout maximum možného času pro zabezpečení a provedení přesunu.

Při plánování přesunů a pořádkové služby se v praxi ukázalo, že dosavadní způsob organizace a provádění pořádkové služby při útoku z chodu je od vzdáleného výchozího prostoru řešen ne dosti účelně. Dosavadní systém tří nebo čtyř hlavních seřizovacích čar (čáry výchozích míst, jedna až dvě regulační čáry, čára rozčlenění do praporek proudů) je celkem, zbytečný, vycházíme-li ze skutečnosti; že vzdálený výchozí prostor může být na vzdálenost 35–70 km od čáry dotyku. Pro řízení přesunů pak zcela postačí čára výchozích míst a čára rozčlenění do praporek proudů. Regulační čára je možné volit jen zcela výjimečně, ve zvlášť obtížném terénu. Tímto způsobem je možno zmenšit počet pořádkových orgánů, zjednodušit spojení a hlavně zkrátit dobu nutnou pro postavení pořádkové služby a zabezpečení spojení.

Při plánování přesunů a pořádkové služby je nutno mít stále na zřeteli, že na přesném, utajeném a rychlém vlastním provedení přesunů závisí do značné míry úspěch celé další bojové činnosti.

2. Řízení přesunů štábem vševojskové armády

Zpracovaný plán přesunů a pořádkové služby se během provádění přesunů stává informativním vodítkem pro řízení a provádění plánovaných přesunů.

V důsledku pravděpodobného použití zbraní hromadného ničení nepřitelem na komunikační (silniční i železniční) centra je třeba při řízení přesunů se operativně rozhodovat a na základě získaných zpráv a zhodnocení situace vydávat krátké rozkazy podřízeným svazkům a útvarům.

Pro řízení přesunů se osvědčila u štábu vševojskové armády skupina ve složení:

- zástupce velitele armády,
- zástupce náčelníka operačního oddělení se skupinou pro plánování a řízení přesunů v síle 4–5 důstojníků operačního oddělení,
- z každého oddělení a druhu vojska 1–3 důstojníci, kteří spolupracovali s operačním oddělením při plánování přesunů a pořádkové služby.

Skupina může mít celkem 25–30 lidí a měla by být vybavena 2–3 vrtulníky, kromě jiných technických prostředků.

Ukázalo se velmi výhodným uskutečňovat velení vojskům touto skupinou dvojím způsobem, a to tak, že buď

- celá skupina řídí přesuny z jednoho místa, tj. z VS (ZVS) nebo pomocného VS, nebo se
- skupina rozdělí na dvě části, přičemž jedna část řídí přesuny z dosavadního VS (ZVS) nebo pomocného VS až po určitou čáru (buď význačná čára v terénu — řeka, hřbet, pohoří apod., nebo po některou regulační čáru). Tato čára je dána úkolem, situací a možnostmi velení. Další řízení přesunů od této čáry přebírá druhá část skupiny, která se předem přesunula na VS nebo pomocné VS armády v prostoru denních odpočinků. První část skupiny se po skončení jejího úkolu (obvykle za svítání) přesune k druhé části vrtulníky.

Velitel armády s některými náčelníky a veliteli druhů vojsk se může při tomto řešení přesunout přímo do vzdáleného výchozího prostoru nebo do posledního prostoru denních odpočinků, kde může dokončit přípravy, plány a organizaci operace.

K zabezpečení přesunů svazků a armádních útvarů musí štáb armády mít připraveny k okamžitému nasazení různé druhy záloh lidí a materiálu, kterých použije v případě ohrožení přesunu svazku zásahem nepřítele. Budou to především zálohy orgánů pořádkové služby, ženijní jednotky, chemické a zdravotnické jednotky a zálohy těžkých strojů, jako rypadel, buldozerů, tankdozerů, graderů, různých druhů pil, dílen apod.

Tyto síly a prostředky jsou určeny především k zabezpečení nepřetržitosti přesunu svazků a útvarů. V případě napadení některého pochodového proudu nebo komunikačního uzlu nepřátelskými zbraněmi hromadného ničení musí být tyto jednotky (nebo jejich část) ihned nasazeny k provedení odsunu raněných, k vytyčení a úpravě objížděky zataraseného prostoru nebo k úpravě určené komunikace, aby se mohlo pokračovat v přesunu. Zároveň je nutno provést ihned nejnutnější opravy vozidel, aby jich bylo možno dále používat.

Vzhledem k nutné operativnosti těchto záloh musí plánovací skupina v těsné součinnosti se skupinou ZHN, oddělením průzkumu a druhy vojsk pečlivě vyhodnotit situaci, úkol, povětrnostní podmínky, dobu a hlavně terén, aby mohla dát veliteli správný a promyšlený návrh na sílu jednotlivých záloh, jejich složení a umístění.

Podle zkušeností se jeví nutným umístit poblíž předpokládaných prostorů napadení ZHN těžké ženijní stroje, event. i část zdravotnických zařízení, někdy i části jiných druhů záloh. Štáb armády může tak velmi rychle po obdržení zprávy o napadení působit ve prospěch podřízených svazků a útvarů.

Pro přesun jednotlivých druhů záloh je nejvýhodnější, pokud je to jen trochu možné, stanovit zvláštní osy přesunu, třeba i horších kvalit. Praxe však ukazuje, že vyčlenění samostatných os bude většinou nemožné i vzhledem k tomu, že samostatnou osu bude požadovat protiletadlové dělostřelectvo, protitankové dělostřelectvo, chemici a ženisté pro své průzkumy v nových prostorech soustředění nebo pro zabezpečení průchodů vlastními i nepřátelskými zátarasy atd.

Domnívám se, že za současné situace, kdy zvláště těžké ženijní stroje jsou velmi pomalé, bude nutné provádět přesuny této techniky buď samostatně, nebo po malých skupinkách ve dne.

Doby průchodů pochodových

Doba pře- sunu	Pojmenování		Pochodový proud		Osa přesunu		Výchozí místa		R č. 1		Rozchodiště			
	Sva- zek	Útvar	čís.	hloub- ka v km	čís.	délka v km	místo	prochází		prochází		místo	prochází	
								čelo	záď	čelo	záď		čelo	záď
11. 3. 18.00 až 13. 3. 6.00	24 msd	10 msp, 12 msp, 24 rmo, 24 žpr, 24 dp, 24 pzpr, část týlu, 12 žopr, CHPPN 202,	20- 30	75	1	325	ST. MĚSTO	19.30	22.30	22.00	01.00	BRANDÝS n. O.	00.30	03.30
		14 msp, 24 tp, 24 ptdo, štáb divise, 24 spojpr, 24 pldp, 24 rcho, část týlu, IPPN 145	31- 45	76	2	375		21.30	00.30	00.30	03.30		03.00	06.00
	30 msd	31 msp, 30 dp, 32 msp, 30 rmo, 30 žpr, 30 prcho, část pldp, VPPN 101, IPPN 144,	46- 55	80	3	350	PETROŠOV	20.00	23.10	21.00	00.10	POLIČKA	00.20	03.20
		34 msp, 30 tp, štáb divise, 30 spojpr, 30 rcho, 30 pldp (část) 30 pzpr, 30 ptdo, týl divise, CHPPN 203,	56- 70	78	4	325		20.00	23.00	21.00	00.00		23.30	02.30
	12 dd	12 dd, 12 pzdo, 626 pldp, 628 pldp,	71- 76	95	5	430	ROKYTNICE	19.00	22.50	22.30	02.20	VEL. MEZIRČÍ	01.30	05.20

Rychlost přesunu 25 km/hod.

proudů seřizovacími čarami

Prostor odpočinku a doba pobytu	Výchozí místa		R č. 2		R č. 3		Rozchodiště			Prostor odpočinku a doba pobytu	
	místo	prochází		prochází		prochází		místo	prochází		
		čelo	záď	čelo	záď	čelo	záď		čelo		záď
CHRU- DIM, TISOVÁ, CHOCEŇ do 12. 3. 17.00	MĚSTEC	17.30	20.30	20.30	23.30	22.30	01.30	BŘEVNÍKY	01.10	04.10	PŘÍBRAM, KAMÝK n.Vlt. DALEKÉ, DUŠNÍKY do 13. 3. 18.00
	BOJANOV	17.30	20.30	19.30	22.30	23.00	02.00	OBORY	02.30	05.30	
HLINSKO SEDLÉ- TÍN, PRIBY- SLAV, N. MĚSTO, do 12. 3. 17.00	CHOTĚBŮR	17.10	20.20	19.00	22.10	23.00	02.10	ŽDUCHOVICE	02.00	05.10	MILÍN, LIŠNICE ZÁLUŽANY, TOCHOVICE, do 13. 3. 18.00
	POHLED	17.00	20.00	19.30	22.30	23.30	02.30	BOHOSTICE	02.30	05.30	
POLNÁ, SKLEN- NĚ, ZVOLE, BŘEZÍ	STOKY	17.15	21.05	19.00	22.50	23.00	02.50	ST. SEDLO	01.10	05.00	MYŠTICE, ST. SEDLO, MIROVICE,

Přesuny může štáb armády řídit technickými pojítky po linii služební podřízenosti, po linii orgánů pořádkové služby, pomocí styčných důstojníků anebo konečně v některých případech i přes některé předsunuté zálohy, se kterými má spojení. Řídící úloha štábu armády při řízení přesunů se musí projevit i zvýšenou kontrolní činností na osách přesunu s důrazem na možné ohrožené prostory. V případě vyřazení spojení musí tito důstojníci iniciativně jednat v duchu zámyslu velitele armády s cílem zabezpečit co nejrychlejší pokračování přesunu.

Vzhledem ke složitosti řízení přesunů musí štáb armády napnout všechny síly, aby vojska byla na bojiště přisunuta včas a v plné bojové pohotovosti.

Celé pojetí soudobých operací, hlavně požadovaná rychlost a síla úderu, nutí všechny štáby zabývat se čím dále tím více otázkami přesunů a organizací a řízením pořádkové služby.

Bez dokonalého a přesného plánování přesunů a zabezpečení pořádkové služby nelze za současných podmínek uskutečnit žádný operační přesun.